

Disputatio juridica inauguralis de obligationibus

<https://hdl.handle.net/1874/340678>

2

DISPUTATIO JURIDICA
INAUGURALIS,
DE
OBLIGATIONIBUS,

QUAM
DUCE ET AUSPICE S.S. TRIADE.

Ex auctoritate Magnifici Rectoris,

D. JOHANNIS van MUYDEN,

Jur. Utr. Doct., ejusdemque in Inclyta Academia
Ultrajectina Professoris Ordinarii,

NEC NON

*Amplissimi Senatus Academici consensus, & Alma ac
Nobilissima Facultatis JURIDICÆ Decreto,*

PRO GRADU DOCTORATUS,

Summisque in UTROQUE JURE honoribus, & Privilegiis
ritè ac legitime consequendis.

Eruditorum Examine subjecit

LEVINUS VAN DOORN, GOESA-ZELAND.

Ad diem 21. Martii, horâ locoque solitis.

TRAJECTI AD RHENUM,

Ex Officinâ FRANCISCI HALMA, Academiae
Typographi, clō lōc LXXXVII.

Nobilissimo ac Strenuissimo

Urbis Goezanæ

P R Æ T O R I I.

Amplissimis ac Gravissimis

ejusdem Civitatis

C O N S U L I B U S

A C

S E N A T O R I B U S,

quique iis sunt

A S E C R E T I S

P A T R I Æ P A T R I B U S

Meritissimis vigilantissimis dominis

fuis ac fautoribus.

*Hanc Disputationem inauguralem, ea qua
par est animi observantia*

D. D. D.

LEVINUS van DOORN.

AUCTOR.

DISPUTATIO JURIDICA

INAUGURALIS,

DE

OBLIGATIONIBUS.

THESIS I.

Disputaturus de Obligationibus non inconcinniter ac abs re me facturum arbitror, si in antecessum quaestionem, quam Doctores ac interpretes circa nobilem hanc materiam movere solent, praemittam, tum ut haec dissertatio mea fiat clarior, tum ut meliori ordine ac methodo procedat, quae est; *Verum Obligationes sint referenda ad secundum juris objectum, quod est jus rerum?* Sunt qui arbitrantur eas non ad res sed ad actiones vel ad personas esse referendas, quorum opinionem plane erroneam statuimus.

Contra obligationes ad tractatum rerum pertinere evidenter constat, cum ea omnia quae in bonis & patrimonio nostro sunt, ad res pertineant, nec solum res corporales, verum etiam incorporales. *tit. f. de Reb. corp. & incorp.* quo loco inter res incorporales, cum haereditate, Usufructu, Servitutibus, numerantur etiam obligationes, ut res in bonis nostris, & acquisitioni subjectae, & ipse *imper. noster* de iis, tanquam rebus incorporalibus se in sequentibus acturum pronunciat. *§. ult. f. de Usu. & habitat. add. l. 49. ff. de V. Sign.* neque enim aliter potest esse, sive essentiam obligationum spectemus, sive objectum earum, sive finem ultimum, quin referri, debeant ad eam nostrae disciplinae partem, quae est de jure rerum.

Inter alios qui solidum hoc fundamentum in jure fundatum subvertere nituntur est. 1. Theophilus, qui contendit obliga-

tionem reducendas esse ad doctrinam de Actionibus tanquam earum causas ac matres.

Hoc autem falsum esse vel ex uno hoc apparet, quod ista consideratione non magis obligatio ad actiones pertineat quam dominium, quam cætera in rem jura, quippe quæ & ipsa singulas suas actiones habent & pariunt. *l. 1. §. 2. ff. & 13. I. de Act.*

Major vero nobis lis est cum *Vultejo*, qui *lib. 1. disc. Schol. 16. & ad Rubr. de Obligat.* contendit obligationes referendas esse ad jus personarum, quem secutus est *D. Anton. Matth. colleg. instit. disp. 3.* at neque hanc rem acutè tetigisse arbitror. Argumentantur itaque primo quod obligatio personæ inhæreat. Frivola enim hæc est oppositio, cum eodem modo & eadem ratione ei replicare possim, sic multo magis usum & usumfructum ad jus personarum referri oportere. Sed apparet, ut rectè observat *Vinnius*, *Vultejum* obligationes tantum considerasse in relatione ad personam debitoris, cum præcipue hic considerandæ sint ratione creditoris, qui eas contrahendo sibi acquisivit, easque suo modo vendendo. donando, legando in alium transferre potest: quæ ostendunt obligationes à parte creditoris in commercio esse, quod de jure personarum, puta libertatis, civitatis, familiæ nemo dixerit. Etsi enim obligatio personam obligati afficit, non tamen afficit, quatenus consideratur ut persona, sed quatenus ut debitor dicitur respectu rei quæ debetur: Neque enim hic finis principalis est obligationis, ut personam tantum nobis habeamus obligatam, sed ut rem in obligationem deductam consequamur *l. 3. ff. de obligat. & act. l. 38. §. 17. ff. de Verb. obligat.* Neque obstat quod si obligatio ad jus rerum pertineret, uti dominium pertinet, tum ex obligatione quoque, uti ex dominio, competeret actio in rem, quia actio ex obligatione non ideo in personam esse dicitur, quia per eam aut personam, aut jus aliquod, quod in personam aut personæ sit, persequimur, sed quia hæc actio in personam obligati dirigitur, & semper adversus eum locum habet, cum in rem actio cum re ambulet, & sequatur possessorem. *l. 25. ff. de obligat. & act.* atque hæc de hac questione determinasse nos sufficiat, nunc ad rem ipsam.

II. Obligationis vocabulum ita dictum videtur à *ligando* seu obstrin-

obstringendo, estque vox Metaphorica, desumpta à vinculis corporeis; atque sumitur in jure nostro vel late vel stricte: late, quando quis ex quacunque causa alicui ad præstandum quid vel restituendum adstringitur, hoc sensu capi videtur in rubrica ff. de obligat. & act. ita ut, non solum obligationem in stricto significatu de qua statim, & unde fluit actio in personam, sed etiam qua rem domino restituere tenetur possessor, qui inde actione in rem conveniri potest, denotet. Strictius sumitur pro nexu, quo quis factio suo conventionem nimirum vel ex delicto aliquo ad aliquid præstandum vel faciendum est adstrictus. Quæ significatio proprie est ejus loci, huc non ineliganter alludunt versus qui extant in C. Gl.

*Verba ligant homines, taurorum cornua funes,
Cornu bos capitur, voce tenetur homo.*

Si quis hic à me quærat utrum obligationes sint, juris gentium, an juris civilis, respondebo utrumque esse sano sensu verum, videlicet sunt ex jure gentium quo ad originem & substantiam suam, uti apparet ex l. 5. ff. de justit. & jur. formam tamen accidentalem & vim accipiunt à jure civili.

III. Omnis igitur obligatio in genere haud malè definitur *vinculum quoddam juris, quo adstringimur ad aliquid præstandum vel faciendum.* Pr. I. de Obligationibus & l. 3. pr. ff. de obligat. & act. qui autem istiusmodi juris vinculo alium obstrictum habet, creditor vocatur, & qui tali vinculo tenetur, debitor proprie dicitur l. 10. & duab. seqq. ff. de V. sign. atque illud quod vi obligationis solvendum & præstandum est, debitum & deberi proprie dicitur. l. 1. §. 7. & seqq. ff. de Constit. pecun. d. l. 10. & seqq. ff. de V. sign. idque in dando vel faciendo consistit l. 3. pr. & l. 25. pr. ff. de obligat. & act. l. 2. pr. ff. de verb. obligat. §. 1. l. de act. In dando consistit debitum, si debitor rem creditoris facere, hoc est rei debitæ dominium in ipsum transferre tenetur l. 75. §. fin. ff. de V. obligat. l. 11. §. 2. ff. de act. empr. & vendit. l. 1. pr. ff. de rer. permut. in faciendo debitum consistit, si debitor obligatus est ad factum, quo dominium in creditorem transferre non cogitur. Cum enim dare & facere in jure opponantur, & dare proprie sit dominium transferre: sequitur inde, factum proprie

6 DISPUTATIO JURIDICA

esse, quo dominium non transfertur, sed ejusmodi factum est aut rei traditio *l. 11. ff. de act. empt. & vendit. vel operæ præstatio. l. 26. & 38. ff. locat. l. 13. pr. & fin. ff. de re judat.* Cum autem ad præstationem alicujus rei aliquando nos adstringat sola æquitas & ratio naturalis, interdum mera subtilitas juris civilis, ut plurimum autem jus naturale ac civile simul, pro hac juris varietate obligatio in tres species recte dividitur, in naturalem puram meram civilem, & mixtam: de quibus singulis hic quædam dicenda sunt.

IV. Primo loco hic sese offert naturalis obligatio, quæ nititur sola tantum æquitatis ratione, & ita describi potest, *quod sit vinculum nature & æquitatis, quæ conscientias quidem hominum devincit, & ad solvendum adstringit l. 95. §. 4. ff. de solut.* Ut nulla tamen eo nomine jure civili competat actio.

Dicitur ea naturalis non à natura, seu à naturali instinctu nobis cum brutis animantibus communi, sed à natura humana, quæ solum quod æquum est, dicitur. Hæc naturalis obligatio iterum distinguitur in naturalem imperfectam, seu ut alii malunt, minus plenam & perfectam seu plenam.

IV. Obligatio naturalis imperfecta est, quæ non ex facto aliquo ad obligationem tendente oritur, sed quæ fluit tantum ex jure naturæ, & dictamine recte rationis ac in terminis meræ honestatis & æquitatis consistit adeoque nec ullam actionem nec alios effectus parit; unico verbo, cui lex nullam vim tribuit, negligit eam & tantum naturalitati suæ & conscientiis hominum relinquit: ejusmodi obligationum plurima possunt enumerari exempla, ut talis est obligatio gratitudinis & causa beneficii accepti unde obligatio ad *aristopa* se ad remunerationem; nec enim convenit beneficia scenerari aut in Calendario scribere, sed pudor saltem accipientis adstringitur ex jure gentium *l. 25. §. 11. ff. de petit. hereditat. l. 54. §. 1. de furt.* Obligatio pietatis, qua pater filię, quam in potestate non habet, dotem dare tenetur. Quæ omnia in totum juris civilis auxilio destituuntur, plura possent addi exempla, quæ brevitas causa omittam.

VI. Obl-

VI. Obligatio naturalis perfecta est, quæ oritur ex negotio, per se & natura quidem ad producendam actionem apto, ita ut ex naturæ jure gigneret actionem, sed quæ à jure civili ita limitatur, ut quamdiu sola est in foro civili actionem sive exactiorem parere nequeat, seu quæ nititur hoc fundamento juris gentium, *pacta esse servanda. l. 1. §. 1. ff. de pact.* ac de hujusmodi obligatione potissimum agunt Jcti, cum ajunt aut negant naturaliter quem obligari, ut videre est *l. 13. 19. 38. 41. & 64. ff. de Condict. indebit. l. 10. ff. de obligat. & Act. l. 5. §. 2. ff. de solut. & similibus locis.*

VII. Ut autem naturalis tantum, non etiam civilis simul sit obligatio, facit aut qualitas conventionis, aut personæ paciscentis contrahentisve aut qualitas personæ & negotii simul.

1. Non omnis conventio obligationem civilem parit, sed illa duntaxat, quæ in proprium nomen contractus transit, vel cui præter conventionem alia subest obligandi causa, vel quæ legitima dicitur, aut quæ contractui in continenter adjicitur. *l. 6. & 7. pr. §. 2. & 4. ff. de pact.* ex cæteris quæ solo placiti sine stant, nascitur duntaxat obligatio naturalis. Quippe nudis pactis vim talem obligandi Romanæ leges tribuere noluerunt, ut ex iis etiam ultro agere liceret. *l. 10. C. de pact. l. 27. C. locat.*

2. Facit qualitas personæ contrahentis, ut ex conventionem quantumvis idonea, tantum naturalis obligatio oriatur veluti si pupillus intelligens quid agit, contraxerit sine tutoris auctoritate. *l. 127. de Verb. Obl. l. 1. fin. ff. de novat. l. 14. de Obl. & Act. l. 13. de Condict. indebit.* aut is cui bonis interdictum est *l. 6. de verb. Obligat.*

3. Personæ & negotii qualitas simul, veluti si mulier intercessit contra S-Ctum Vellejanum *l. 16. §. 1. ff. ad S-Ctum Vellejanum.* Filiusfamilias mutuam, pecuniam acceperit contra S-Ctum Macedonianum *l. fin. cum seq. juncta l. 1. ff. de S-Cto Maced.* Huc etiam refero eam, quæ oritur ex voluntate testatoris testamento minus solenni declarata. *l. 2. C. de fideicommiss. l. 5. §. 15. ff. de donat. inter Vir. & uxor.* item eam, qua heres legatis oneratus tenetur ea integra præstare citra detractionem falcidæ. *l. ult. C. ad l. falcid.* in omnibus hisce exemplis allegatis ad-
est

8 DISPUTATIO JURIDICA

est naturalis obligatio ejusque æquitas sed tamen destituta auctoritate juris civilis : attamen obligatio hæc naturalis plena non plane & omnino est inefficax, neque omnino est civilis auxilii experta; nam alios tamen effectus non prænitendos & minime spernendos in sese continet, principales sunt hi:

1. Dat exceptionem *l. 7. §. 4. ff. de pact.*
2. Impedit conditionem indebiti, cum debitum naturale solutum sit & creditor potest retinere quod ita per errorem solutum, cum alias solvens semper possit repetere tale debitum quod juribus non debebatur. *l. 13. 26. §. 12. ff. de condict. indebit. l. 10. ff. de Obligat. & Act. l. 19. ff. de condict. indebit.*
3. Pignora eidem ac fidejussores accedere possunt. *§. 1. fin. ff. de fidejuss. l. 6. & 7. ff. eod. l. 5. & 14. ff. de pign. & hypothec.*
4. Ejusmodi debitum novari potest. *l. 1. §. ult. ff. de Novat.*
5. Potest hujus naturalis debiti cum alio quovis fieri compensatio. *l. 6. de compensationibus.*
6. Potest constitui. *l. 1. §. penult. ff. de constit. pec.* omnes hos effectus non dubitamus adscribere nudo pacto, is enim natura debet, quem jure gentium dare oportet, cujus fidem secuti sumus, ait paulus in *l. 84. §. 1. ff. de R. Jur.* ubi de pacto haud dubie loquitur ut ex collatione *l. 1. p. ff. de pact.* liquet, quo qui tenetur, eum natura & jure gentium obligatum affirmat, daturque ei hic effectus, quod exceptionem producat. *l. 7. pr. & §. 4. ff. de pact.* Atque hæc de obligatione; videamus ergo de civili.

VIII. Obligatio civilis, ut superius capere dicere, est vel civilis tantum, quæ dicitur mere civilis, seu civilis mixta quæ civilis & naturalis simul est.

Obligatio mere seu simplex civilis est vinculum solius juris civilis, seu quæ nititur sola duntaxat legum Romanorum subtilitate citra æquitatem naturalem, & parit ea quidem actionem non autem exactionem, quatenus non potest cum effectu intentari, quoniam hæc, actio exceptione aliqua quam jus prætorium ex æquitate suggerit, elidi potest. Hæc autem talis est vel ab initio, vel ex post facto.

1. Ab initio hujus generis est obligatio, si quis vi vel metu coactus quid promisit, ipso jure obligatur, quia adest consensus

fus & voluntas juxta *Arist. l. 3. Ethic. C. 1.* veruntamen cum iniquum sit, quod metu gestum est, ratum haberi, ideo prætor, qui hac in parte mitigat duritiam juris civilis, dedit exceptionem quod metus causa, per quam eliditur actio ex ista obligatione orta: idem dicendum, si quis dolo inductus aut errore lapsus quid promissit. §. 1. & 2. *J. de except.*

2. Vel ea obligatio est ex post facto talis, ut qui ad tempus promissit, etiam post tempus obligatur, cum jus civile dicat, tempus non esse modum tollendæ obligationis, §. 3. *J. de verb. obligat.*

3. Aut si post constitutam obligationem debitor cum creditore suo pactus sit, ne peteret, etiam post pactum obligatur, quo casu iterum potest opponi exceptio de non petendo. *D. §. 3. J. de except.*

Sed notandum est, hoc genus obligationis propemodum sine re esse, & exitu inutile. *l. 3. §. 1. ff. de constit. pecun. l. 112. ff. de R. jur. l. 14. de Compensat.* Plurimi hanc speciem obligationis rejiciunt, *Vide Struv. Harpr. ad tit. J. de obligat. pr. Numero 24.* sed absque sufficienti ratione, mea sententia.

IX. Hactenus de obligatione naturali & mere civili: ordo nos vocat ad civilem mixtam, quæ præcipua est in hac materia spectanda. Obligatio proprie sic dicta est vinculum æquitatis pariter & juris civilis, quo quis ita adstringitur, ut actio-efficax in eum detur.

Mixtam hanc obligationem voco propterea, quod eam & naturalis sustinet æquitas, & simul juris civilis firmat auctoritas, unde etiam sola plenam præstandi necessitatem habet, & exactiorem producit, hæc mixta jam, *κατ'εξουχίαν* & per excellentiam dicitur obligatio in usu juris.

X. Hæc mixta obligatio, ut Doctores notant, est aut verè talis aut saltem præsumptive, qualis est obligatio judicati, *l. 25. ff. de stat. homin.* quippe res judicata pro veritate accipitur. *l. 56. de re judicat. l. vom. de R. jur.* quamvis de facto contingere posset, ut judex falsum judicasset. Talis secundo loco est obligatio confessionis judicialis, quia confessus habetur pro judicato. *l. 1. ff. de confess. l. un. C. eodem.* 3. Obligatio juris-jurandi voluntarii,

RO DISPUTATIO JURIDICA

aut potius sententiæ ex eo lata. §. 9. *J. de Act.* quia homo minime præsumitur conscientiam suam aggravare, aut onerare vel le. Hujus generis 4. etiam est litterarum obligatio, ut si quis scripsit, se debere, quod sibi numeratum non est, & antiquitus intra quinquennium: jure novo autem intra biennium non repetierit chirographum suum, neque opposuerit exceptionem pecuniæ non numeratæ intra illud tempus, nihilominus ex tali scriptura tenetur, ac si pecuniæ numeratio revera intercessisset, quia hæc est præsumptio juris & de jure §. *fin. J. de litter. obligat.* in his omnibus tum non amplius quæritur an debeatur, sed an judicatum, confessum, juratum, atque scriptum sit.

XI. Propius itaque & penitius cum imperatore nostro hanc materiam perspiciamus, qui nobis perfectissimam hujus obligationis civilis diffinitionem exhibet. *pr. J. de obligat.* cujus singula verba hic explicare & examinare lubet, utpote quæ continet omnia hujus obligationis requisita, definitio hæc est: Obligatio est juris civilis vinculum, quo necessitate adstringimur alicujus rei solvendæ secundum nostræ civitatis jura.

XII. Definitio hæc itaque accuratissima est regulisque dialecticis optime conveniens, utpote constans genere proximo & differentia specifica. Generis loco hic ponitur *vinculum*, & metaphoricè denotat vinculum intellectuale seu jus vinciens & ligans. Proprie loquendo non est vinculum, sed effectus vinculi, juris enim vinculum est contractus, vel quasi contractus, vel delictum, vel quasi delictum, obligatio vero est devinctio, quæ per hæc vincula fit. His enim vinculis, id est, contractibus aut delictis, quodammodo ligamur & creditoribus nostris devincti sumus, intercedit nimirum relatio inter creditorem & debitorem, quæ ex parte debitoris consistit in potentia passiva morali sive lege inducta qua devinctus est creditori, & ea vinculum juris vocatur; ex parte vero creditoris consistit in potentia activa morali, qua creditor debitorem tenet sibi devinctum, (& dicitur jus ad rem) inde Jcti in eadem perseverantes Metaphora, præstationem ejus, quod ex obligatione debetur, vocant solutionem; quasi qua vinculum istud constrictum iterum dissolvitur. Dixi præterea *quo necessi-*

eate adstringimur. Hæc & sequentia verba differentia specificæ loco addita, ad ipsam obligationis substantiam, finem & effectum pertinent, obligatio nempe semper adjunctam habet præstationis necessitatem, quæ in eo consistit, ut nisi obligatus præsterit id, quod debet, jure judicioque cum eo experiri hoc nomine liceat, & invitum ad solvendum compellere *l. 13. C. de cont. empt.* quare obligatio quæ ex aliena voluntate, aut alieno arbitrio pendet obligatio non est, *l. 108. §. ult. ff. de Verb. obligat.* veluti, si quis ita stipuletur, *dabis?* & alter respondeat; *dabo, si volvero:* non contrahitur obligatio. Ratio: quia necessitate non adstringit, vel quia pro non dicto est, quod dare, nisi velis, cogi non possis, ut eleganter loquitur Pomponius in *l. 8. ff. de obli. & act.* Necessitas autem hæc, qua obligatio adstringit, est multiplex, alia namque est arctior & validior, alia levior & infirmior: quandoquidem alii tenentur præcise dare vel facere aliquid, alii per aliquam exceptionem possunt hanc solvendi necessitatem evitare, ut suis locis hæc plenius docentur.

Alicujus rei solvenda, & hæc verba emphasin habent: subiectum obligationis hic est *Res.* *Rei* vocabulum hic generaliter & late accipiendum est pro omni eo quod in obligationem deduci potest, ita ut factum quoque sub se comprehendat *l. 1. fin. ff. de reb. credit.* Proinde sive in dando obligatio consistat, sive in faciendo, necessitas obligationis postulat, ut utrimque præstetur. *l. 3. ff. de obligat. & act.* finis obligationis est necessitas, quæ versatur circa illam solutionem: Verbum *solvendi* quoque generale hic est, cum in usu juris dicatur solvi, cum debita præstantur. *l. 49. ff. de solut. l. 9. §. 3. & seqq. ff. de pign. act.* eaque solutione tollitur obligatio in *fin. pr. ff. quib. mod. toll. obligat.* Non errabimus itaque generaliter si dicamus sub solutione hic contineri omnes illos modos, quibus ab obligationis nexu liberamur ita ut sub *solvere* non solum nummorum solutio hic contineatur, sed omnis liberatio quomodocunque facta & quælibet debiti præstatio. *l. 54. ff. de solut. l. 176. ff. de Verb. signif.* imo quælibet satisfactio, quocumque tandem modo satisfiat *l. 3. ff. de obligat.* sive hoc fiat per acceptilationem, quæ est imaginaria solutio, & veram solutionem quodammodo imitatur, cum fin-

gitur intervenisse res quæ revera non intervenit. §. 1. *l. quib. mod. toll. obligat.* sive per Aquilianam stipulationem, sive per novationem, confusionem, & compensationem *tot. tit. l. quib. mod. toll. obligat.*

Secundum nostræ civitatis jura. Ultima hæc definitionis verba varie ab interpretibus explicantur, optime tamen ad illud totum quod præcedit, meo judicio referri possunt: temperatur hac adjectione necessitas solvendi, ut intelligamus adstringi nos non quibuslibet modis, non ex quavis causa, sed debito modo, quem jura civilia præcipiunt. Quo modo inter cætera comprehenditur: aliud pro alio, item alio loco, aliove tempore, quam quo conventum est, invito creditori solvi non posse. *l. 2. §. 1. ff. de reb. credit. & arg. tot. tit. ff. de eo quod cert. loco dari oportet.* Sic qui centum debet, quinquaginta invito Creditori non recte solvit: quia solutio debet fieri secundum jura civilia, quæ particularem solutionem non admittunt. *l. 3. l. 18. §. 4. ff. famil. erisc. l. 41. §. 1. ff. de Usur. l. 13. §. 8. ff. de act. empt. l. 57. in fin. pr. ff. de edil. edict.* item necessitate non quavis, sed in qua insit ea cogendi ratio, quæ jure civitatis nostræ sit approbata: huc jam posset referri, quod creditor non possit propria auctoritate extorquere debitum à debitore, & sic privatus sibi jus dicere.

XIII. Expensa obligationis mixtæ definitione, sequitur ejus prima & summa divisio, desumpta à causa efficiente remota in civiles & prætorias, ita enim Imperatoris verba sunt in §. 1. *l. de obligat.* omnium autem obligationum summa divisio in duo genera deducitur, namque aut civiles sunt aut prætoriæ.

Obligatio civilis supra in partitione generali & sensu latiori opponebatur naturali & mixtæ, & comprehendebat etiam sub se illud genus obligationum, quæ hic prætorix dicuntur, hic vero in stricto significato opponitur prætorix, cum hæc divisio non ad obligationem in genere, sed ad mixtam saltem pertineat. Neque huic divisioni adversatur. *l. 5. ff. de pign. & hypothec.* ubi trimembris obligationis divisio extat, nimirum civilis honorariæ & naturalis, facilis enim erit conciliatio, modo intelligamus Jctum ibi duas species sub uno genere comprehendere, nam ita in ea lege habendum est: omnis obligatio est
aut

aut naturalis aut civilis, civilis iterum est vel civilis in specie aut est prætoria, & sic nulla erit pugna.

XIV. Civiles in specie sunt, quæ aut legibus constitutæ sunt, & sunt eæ, quæ originem suam tantum debent juri Romano, seu quas ante incognitas jus civile simpliciter introduxit, quæque à sanctionibus Romanis vim suam acceperint, eæque sunt numero paucæ; ut talis est stipulatio *tot. tit. I. de Verb. obligat.* litterarum obligatio. *tot. tit. I. de lit. obligat.* Sponsalitia largitas seu donatio propter nuptias. Sic ex delicto quo tenetur fur nec manifestus. *arg. § 4. I. de noxal. act. junct. pr. in fin. de perpet. & temper. act.* item qualis est is, qui damnum injuria dedit, tenetur ex l. aquilia *tit. I. de l. aquilia*, cujus quadrupes pauperiem fecit. *tit. I. si quadrup. paup. fecisse dicatur*, qui arbores furtim cecidit. *l. i. arbor. furt. casar.* injuriæ ex L. Cornelia. Referunt huc vulgo eas, quæ, descendunt ex pactis speciali lege confirmatis, quæ dicitur legitima *l. 6. ff. de pact.* quale est V. caus. Pactum Legitimum *l. 6. 35. §. ult. C. de donat.* & pollicitatio dotis *l. 6. C. de dot. promiss.* illa obligatio quoque constitutione civilis est, qua tenetur is, qui ex Scto Trebelliano restituta est hæreditas.

Aliæ vero sunt jam à jure gentium inventæ, sed quæ à populo Romano receptæ, approbatæ & confirmatæ sunt, addendo, vel detrahendo aliquid iis, atque ita juris civilis sunt factæ, suntque eæ innumerabiles *l. 5. ff. de inst. & jur. l. 7. ff. de pact.* cujus generis sunt obligationes ex conventionibus seu contractibus juris gentium, ut emptione venditione, locatione Conductione, mutuo, deposito, societate, mandato, &c. descendentes.

XV. Sequuntur obligationes prætorias, quæ aliter dicuntur honorariæ, eo quod totum jus prætorium alias honorarium dicitur *§. 7. I. de jur. nat. gent. & civili l. 13. §. 2. de pact.* & sunt eæ, quas prætor ex sua jurisdictione constituit: quales sunt plures obligationes ex delicto, uti quæ nascuntur ex furto manifesto, rapina injuriis. *§ 4. I. de noscal. act.* vel ex contractu, ut talis est obligatio, qua pater & dominus tenentur ex contractu filii aut servi, quod cum eo qui in aliena potestate est. ex constituto, quo constituens pecuniam tenetur ei, cui constituitur

§. 9. *I. de act.* item obligatio de peculio. §. 10. *I. eodem*, ex pignore seu hypotheca *l. 17. ff. de pact.* talis item est obligatio, qua is qui detulit iusjurandum, juranti tenetur. §. 11. *I. de act. damni infecti*, & si quæ sunt similes.

Observandum hic civiles obligationes omnes esse perpetuas: prætorias vero plerumque esse annales, præsertim pænales. *101. tit. I. de perpet. & temp. act.*

XVI. Secunda obligationum divisio desumpta est à causa efficiente proxima: aut enim obligatio civilis oritur ex vero vel quasi contractu, aut ex vero vel quasi delicto. Sunt qui putant aliquas esse obligationes, quæ ad nullum ex his quatuor membris referri queant, propterea quod *Jctus in l. 1. pr. ff. de obligat. & act.* scribat obligationes oriri vel ex contractibus vel delictis, vel ex variis causarum figuris: sed hæc non obstant cum ibi per varias causarum figuras nihil aliud intelligendum sit, quam quasi contractus & quasi delicta.

Igitur omnis obligatio civilis descendit ex contractu seu vero seu quasi, ut excludatur pactum nudum, ex quo de jure Romano non nascitur actio. *l. 10. C. de pact.* ideo omnibus pactis stipulatio subjici debet, ut ex stipulatu actio nasci possit, quid autem sit pactum definit lex *1. §. 2. ff. de pact.* nimirum duorum pluriumve in idem placitum consensus. Nuda hæc conventio seu pactio stat in nudis placiti & conventionis finibus, nec certum nomen habens, nec ullam obligandi causam præter conventionem, semper enim tantum naturalis, nunquam civilis obligatio ex ea oritur. *l. 7. §. 1. 2. & 4. ff. de pact.*

XVIII. Cum dictum sit pacta per se, & sua natura nunquam producere actionem, sciendum est quædam tamen esse pacta, quæ obligationem & actionem pariunt, sed non qua pacta, & sunt primum illa, quæ manente simplici conventionis forma spectatim ad obligationis efficaciam sunt confirmata, vel jure civili, quæ pacta dicuntur legitima, quia robur suum capiunt vi legis aut S. Cti *l. 6. ff. de pact.* quale est V. C. pactum donationis ex lege 35. Justiniana *C. de donat.* pactum dotis, quod dotem constituit. *l. 6. C. de dot. promiss.* vel jure prætorio, ut constitutum & conventio de pignore. *l. 1. ff. de pign. act. l. 1. ff. de Const. P.* deinde & pacta

pacta incontinenti adjecta contractibus bonæ fidei, quæ his contractibus tanquam pars eorum inesse creduntur. *l. 7. §. 5. ff. de pact. l. 13. C. eodem.* Unde eorum nomine competit actio vi & natura contractus, cui accedunt. *l. 79. ff. de contrab. empr. l. 6. §. 1. ff. de Act. empr. l. 11. C. de pact.* de qua questione vide fusius Vinnium *ad iii. f. de obligat.* Conventio non nuda, quæ à doctoribus vestita appellari solet, est quæ pure placiti fines egreditur, quod inde dignoscitur, si proprium nomen sortita sit, vel si præter conventionem alia obligandi causa subsit; id est, si negotium civile gestum sit. *l. 7. §. 2. ff. de pact.* atque hæc conventionis species uno verbo vocatur Contractus.

Hic jam methodi ratio nobis suaderet examinare contractuum naturam; sed cum scopus nostri instituti tantum fuit tractare obligationes, non vero contractus, non est animus de his fufe atque operose agere, cum id negotium specialem quidem exigeret disputationem, attamen cum hæc duæ materiæ sibi invicem admodum affines sint, & quasi quadam cognatione & vinculo jungantur, cum causa efficiens obligationem sit contractus, & omnis obligatio dicatur descendere ex conventionione, seu facto licito & ex maleficio, vel delicto seu facto illicito, non abs re me facturum arbitror, si quædam de contractibus in genere, & generales quædam eorum divisiones, ac simul differentiam unam aut alteram inter contractus & pacta, quatenus horum intellectus principali nostro tractatui aliquam lucem adferre queat, breviter & summatim exponam, atque ita simul huic negotio finem imponam.

XVIII. *Contractus itaque est conventio sua natura obligationem ad agendum efficacem producens.* Genus est *conventio*, hoc est, duorum pluriumve in idem placitum consensus. *l. 1. §. 2. ff. de pact.* Cujus duæ sunt species, contractus & pactum nudum *l. 19. fin. ff. de Novat.*

Differentia hic ab effectu est, quia contractus producit obligationem & actionem, quo discernitur à pacto nudo, (quæ est conventio in nudis placiti finibus subsistens, atque exinde naturalem tantum, non civilem obligationem, producit. *l. 7. pr. et §. ff. de pact. l. 10. l. 21. C. eodem.* Addidi in definitione *sua natura* ne definitio conveniret pactis legitimis, id est lege, edicto,

S--Cto aut Constitutione confirmatis, quæ cum actionem non sua, sed legum vi producant, non sunt tamen contractus. *l. 6. ff. de pact.* Si quis à priori differentiam inter contractum atque pactum scire velit, ea hæc est. Omnis conventio habens proprium & legitimum nomen vel causam, id est, dationem aut factum, ea contractus est; quæ vero neque certum nomen habet, neque in effectum caput deduci aliqua datione aut facto, hæc est, pactum, Ex Gr. Dabo tibi centum ut servum manumittas, hoc est pactum, quia nec certi nominis hæc est conventio, neque datio vel factum adhuc intercessit at hoc negotium, do tibi & mox numero, jam contractus est, vel cum tu manumisisti, statim degenerat in contractum, cum antea finibus nudi placiti stabat. *l. 27. C. locat.*

XIX. Conventiones, quæ specialem formam & certum habent nomen vocantur contractus nominati ex quo genere conventionem sunt Emptio, Venditio, Locatio Conductio, Societas, Mandatum, Mutuum, Commodatum, Depositum, Pignus, & similes contractus, qui omnes obligationem & actionem certo jure producant, non utique propter nomen, quod extrinsecum quid est, atque accidens, sed propter utilitatem commercii, cujus rei indicium est, quod certo ac proprio nomine appellantur; vel potius quia hæc conventiones ob frequentiore usum talem accipere vim ac naturam, quæ etiamsi nihil specialiter dictum sit, ex ipso nomine satis intelligatur. D. Grot. *de Jur. Bell. ac Pac. 12. n. 3.*

XX. Quæ vero proprio & legitimo nomine carent, sed quibus præter consensum subest causa, ut hoc exprimit Jctus in *l. 7. §. 2. ff. de pact.* dicuntur contractus innominati, quia speciali nomine destituuntur, nec actiones, quæ ex iis competunt, certum & determinatum nomen habeant (cum alioquin actiones ex contractibus nominatis semper idem nomen habeant atque ipsi contractus, sed & omnibus illis datur actio præscriptis verbis *l. 5. §. 2. ff. de præscr. verb.* quæ ideo ita vocatur, quia negotium cum certum nomen ejus & actionis exprimi nequeat, per rei gestæ narrationem, verborumque circumscriptionem exprimitur, & quod inde debetur ita ab altero petitur *tot. tit. ff. de præscr. Verb.* tales contractus

tractus vulgo enumerantur quatuor. Do ut des, Do ut facias, Facio ut des, Facio ut facias.

XXI. Est & alia contractuum divisio, qua aut veri seu proprii aut quasi seu improprii contractus dicuntur. Veri contractus dicuntur, qui consensu expresso ineuntur. Quasi contractus sunt, in quibus quidem deficit mutuus consensus, attamen constant consensu præsumpto in quibus lex præsumit consensum ex facto aliquo vel negotio. Hujus species enumerantur, sex, negotiorum gestio, tutelæ administratio, rei communio, hæreditatis communio, aditio hæreditatis, & indebiti solutio. *tot. tit. f. de obligat. que quasi ex contractu oriuntur.*

XXII. Veri & nominati contractus iterum in quatuor abeunt species, aut enim re contrahuntur aut verbis aut litteris aut consensu. *§. ult. f. de obligat.* quod non ita est accipiendum ac si dentur contractus, in quibus nullo modo desideretur consensus, cum consensus sit de natura ac essentia omnis omnimodo contractus, si non expressus saltem præsumtus. *l. 1. §. pen. ff. de pact.* sed quatenus ad quorundam contractuum perfectionem sufficit merus consensus, nec præter consensum quomocunque declaratum aliquid amplius ad perfectionem desideretur, ad quorundam vero contractuum perfectionem non sufficiat solus consensus, sed quatenus aliquid plus quam consensus requiratur, sc. aut ipsius rei interventus, aut certa & solennia verba, aut litteræ: Ex his contractum re constantem igitur ita definitio, quod si talis contractus, ad cujus perfectionem omnimodo necessarius est ipsius rei interventus; atque ejus species sunt quatuor, Mutuum, Commodatum, Depositum & Pignus. Contractus vero consensu constans, est qui solo consensu perficitur, ad cujus substantiam non pertinent verba, nec scriptura nec rei traditio. *tot. tit. f. de obligat.* Ex consensu ejusmodi autem contractus itidem sunt quatuor, Emptio Venditio, Locatio Conductio, Societas & Mandatum.

Ea omnia, quæ hic generaliter & summatim de Contractibus tantum attingi penitus explicare non lubet, cum hæc pro modo nostri instituti de iis, quo ad elucidationem obligationum enarrasse sufficiat; atque ita jam manum de tabula.

COROLLARIA.

I.

Actiones sua natura mixtas dari nego.

II.

Distinctionem procuratoris universalis cum libera vel sine libera admitto.

III.

An procurator actoris teneatur dominum defendere in reconventionem? Disting.

IV.

Inepta est questio an legitima sit pars bonorum, an vero hereditatis.

V.

Servitutes maxime sunt in bonis.

VI.

An mandator vulneris, cade subsecuta, de ea teneatur? affirm.

FINIS.